

EURÓPAI BIZOTTSÁG

Brüsszel, 2011.5.24.
SEC(2011) 616 végleges

A BIZOTTSÁG SZERVEZETI EGYSÉGEINEK MUNKADOKUMENTUMA

**AZ ÁRVA MŰVEKHEZ VALÓ HATÁROKON ÁTNYÚLÓ ONLINE
HOZZÁFÉRÉSRE VONATKOZÓ
HATÁSVIZSGÁLAT ÖSSZEFOGLALÁSA**

amely a következő dokumentumot kíséri

**Javaslat
AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS IRÁNYELVE**

az árva művek egyes megengedett felhasználási módjairól

{COM(2011) 289 végleges}
{SEC(2011) 615 végleges}

Összefoglaló

A hatásvizsgálat az úgynevezett „árva műveknek” az európai és nemzeti digitális könyvtárak részeként történő online elérhetővé tételéhez szükséges szerzői jogi engedélyezésekkel foglalkozik. Az árva művek olyan, szerzői jogi oltalom alatt álló művek, amelyek jogosultjait lehetetlen azonosítani vagy felkutatni.

A hatásvizsgálat eredményeit egy intézményközi projektirányító csoport három ülésén vitatták meg, 2010. március 11-én és 16-án, valamint április 27-én. A hatásvizsgálati testület 2010. június 16-án vitatta meg, majd 2010. június 21-én adott ki véleményét róla.

A probléma ismertetése

Ahhoz, hogy szerzői jogi oltalom alatt álló műveket nyilvánosan hozzáférhetővé lehessen tenni online digitális könyvtárakban, előzetes engedélyre van szükség. Ha az érintett szerzőijog-tulajdonos kiléte vagy holléte nem állapítható meg, a szóban forgó művek árva művek. Következésképpen a művek internetes közzétételéhez szükséges engedélyt nem lehet beszerezni. Azok a könyvtárak, archívumok és más intézmények, amelyek előzetes engedély nélkül tesznek közzé műveket az interneten, a szerzői jogok megsértését kockáztatják.

Politikai háttér

E javaslat elsődleges célja a könyvtárakban és archívumokban található árva művekhez való jogszerű, határokon átnyúló online hozzáférést szabályozó jogi keret eddigi hiányának orvoslása.

A hatásvizsgálatból kiderül, hogy – tekintettel arra, hogy sürgősen fel kell lendíteni Európa digitális könyvtárainak és archívumainak fejlődését, valamint a keresési és katalogizálási technológiák ösztönzésének képességét – a jogalkotási javaslat a könyv, folyóirat, hírlap vagy egyéb írásmű formájában megjelentetett művekre, beleértve a beágyazott műveket¹, valamint a hangzó, az audiovizuális és a filmművészeti alkotásokra fog összpontosítani. Az online keresőprogramok javítása több millió, Európa könyvtáraiban fellelhető forrás elérését teszi könnyebbé országosan és határokon átnyúlóan egyaránt.

A kezdeményezés a Bizottságnak a kulturális anyagok digitalizálásáról és online hozzáférhetőségéről, valamint a digitális megőrzésről szóló 2006. évi ajánlására² épül. Az ajánlás ellenére csupán maroknyi tagállam fogadott el szabályozást az árva művek tárgyában. A néhány létező nemzeti megoldás annyiban csak részleges, hogy esetükben az online hozzáférés az adott ország területén lakó polgárookra korlátozódik.

¹ Ezzel szemben az ismeretlen származású teljes fényképgyűjtemények tulajdonosait rendkívül nehéz lenne azonosítani. A tulajdonítás vagy más azonosító információk hiánya különösen megnehezíti a gondos jogtulajdonos-keresést. Ezenfelül a vizuális keresések végrehajtásához rendelkezésre álló technológia messze nem olyan fejlett, mint a szövegalapú keresések esetében alkalmazott, és igen költséges.

² A Bizottság ajánlása (2006. augusztus 24.) a kulturális anyagok digitalizálásáról és online hozzáférhetőségéről, valamint a digitális megőrzésről, 2006/585/EK, HL L 236., 2006.8.31., 28-30. o.

Az árva művek határon átnyúló digitalizálásának és terjesztésének az egységes piacon történő elősegítését célzó szabályozási keret létrehozása az Európa 2020 stratégia³ részét képező európai digitális menetrend⁴ által azonosított kulcsintézkedések egyike.

Szubszidiaritás, arányosság

Keretirányelv formáját öltő jogalkotási javaslatra van szükség, mivel az önkéntességen alapuló megközelítés, nevezetesen a 2006. augusztus 24-i 2006/585/EK bizottsági ajánlás nem hozta meg a kívánt eredményt (szubszidiaritás). Az online könyvtárak árva műveire irányadó nemzeti megközelítések összehangolás nélküli együttes fennállása továbbá megnehezíti, hogy egy könyvtár az Európai Unió valamennyi tagállamában hozzáférhetővé tegyen árva műveket⁵.

Mivel az árva művek problémája a digitális könyvtárak létrehozásának egyik fő akadály, a kívánt eredményt az árva művekhez való online hozzáférés egységes uniós keretszabályozása révén lehet a legkisebb beavatkozás árán elérni (arányosság). Minden más megközelítés esetében jóval több igazgatási kiadást és engedélyezési infrastruktúrát kellene kizárólag az árva művekre szánni.

Az alternatívák elemzése

A hatásvizsgálat hat lehetőséget vizsgált meg: (1) nem történik semmi, (2) a szerzői jog alóli kötelező kivétel, (3) kiterjesztett közös engedélyezés, (4) közös jogkezelő szervezetek által árva művekre kiadott külön engedély, (5) állami szerv által árva művekre kiadott külön engedély, illetve (6) az árva művekre vonatkozó nemzeti megoldások kölcsönös elfogadása.

Az 1. lehetőség kivételével valamennyi lehetőség arra a feltevésre épül, hogy olyan irányelv kerül elfogadásra, amely minden tagállam számára előírja az árva művekre vonatkozó különös szabályozásnak adott időn belüli életbe léptetését. A 3. lehetőség kivételével minden szakpolitikai lehetőség arra a feltevésre épül, hogy gondos jogtulajdonos-keresésre van szükség, mielőtt egy árva művet elérhetővé tennének valamely online digitális könyvtárban.

A 3. lehetőség, a kiterjesztett közös engedélyezés modellje szerint, amennyiben egy közös jogkezelő szervezet engedélyezi valamely könyvtárnak, hogy az könyveket bocsásson rendelkezésre a weboldalán, ez az engedély – törvényi vélelem alapján – az adott kategóriába tartozó valamennyi árva műre érvényes. A közös jogkezelő szervezet tekintendő e a „kívülálló” képviselőjének, függetlenül attól, hogy végzett-e gondos keresést a szerző kilétének vagy hollétének megállapítására. Az északi modellt elsősorban az északi tagállamok támogatják, bár általánosan elismert, hogy a gondos jogtulajdonos-keresés hiánya miatt ez a modell kevésbé alkalmas a kölcsönös elismerésre épülő európai opcióként. A kölcsönös elismerés hiánya azt is maga után vonja, hogy a kiterjesztett közös engedély csak azon ország területén lesz érvényes, ahol a törvényi vélelem fennáll.

³ A Bizottság 2010. március 3-i COM (2010) 2020 közleménye: Az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedés stratégiája:

http://ec.europa.eu/eu2020/index_hu.htm

⁴ Az európai digitális menetrend COM(2010) 245.

⁵ Egyes tagállamokban, pl. Franciaországban a jogszabályi megoldást célzó előkészítő munkálatok során kifejezetten elismerték az uniós szintű megoldás szükségességét - Conseil Supérieur de la Propriété Littéraire et Artistique *Commission sur les œuvres orphelines*, 19. o.

Az árva művekre kiadott külön engedély (4. opció) nagyfokú jogbiztonságot nyújt a könyvtáraknak és más kedvezményezetteknek a felbukkanó jogosultak kártérítési igényeivel szemben. E megoldás szerint egyaránt szükség van a gondos keresésre – miáltal a műalkotás az engedély kiadása előtt árva művé nyilvánítható – és az árva művek felhasználásának engedélyezésére vonatkozó külön szabályozásra.

Az árva műveket lefedő állami engedély (5. lehetőség) a gondos jogtulajdonos-keresés állami tanúsítását jelenti, így nagyfokú jogbiztonságot nyújt a digitális könyvtáraknak, viszont egyúttal adminisztratív terhet is keletkeztet. Ezért e rendszer korábbi verziói csak korlátozott hatást gyakoroltak, és nem kerültek alkalmazásra nagyszabású digitáliskönyvtár-projektek kapcsán.

A kötelező kivétel (2. lehetőség) segítségével elkerülhető lenne a szerzői jogi engedély megszerzése, ugyanakkor fennmaradna az előzetes gondos jogtulajdonos-keresés. Ugyanakkor ez az opció – mivel nincs harmadik fél, aki tanúsítaná a gondos jogtulajdonos-keresést – kisebb jogbiztonságot nyújt.

Az árva művek elérhetővé tételére vonatkozó nemzeti megközelítések kölcsönös elismerésén alapuló megközelítésnek (6. lehetőség) előnye, hogy a könyvtárak és más kedvezményezettek számára biztosított lenne a jogbiztonság az árvamű-állapot tekintetében, és engedélyt kapnának e művek online hozzáférhetővé tételére. A kölcsönös elismerés biztosítja, hogy a digitális könyvtár Európa-szerte hozzáférhető legyen a polgárok számára. A kölcsönös elismerésen alapuló opciót elsősorban a művek kiadásával foglalkozók és néhány tagállam támogatja. A kiadók meggyőződése szerint az árva művek online hozzáférhetővé tételének engedélyezéséről rendelkező rendszer nem mondhat le az előzetes gondos jogtulajdonos-keresésről.

Végrehajtás, ellenőrzés és értékelés

E javaslat elsődleges célkitűzése, hogy lehetővé tegye a könyvtárak és más hasonló, közérdekű célokat követő, például az oktatásban vagy a kulturális örökség megőrzésében és terjesztésében érdekelt szervezetek számára az árva művek jogszerű elérhetővé tételét és sokszorosítását. A javaslat végrehajtásának összhangban kell lennie a szakpolitikai célkitűzésekkel és a szerzői jogra vonatkozó nemzetközi szabályozással.

A Bizottság ellenőrzi a rövid, közép- és hosszú távú hatásokat. Rövid távon a Bizottság biztosítja, hogy minden tagállam elfogadjon az árva művekre vonatkozó jogszabályokat. Középtávon a Bizottság értékeli, hogy a kölcsönös elismerés rendszere szerte az Unióban bárhonnán biztosítja-e a digitális könyvtárakhoz való összeurópai hozzáférést. Hosszú távon pedig a Bizottság értékeli, hogy milyen mértékben járult hozzá az árva művekre vonatkozó szabályozás a páneurópai digitális könyvtárak általános fejlődéséhez.